

Ant septynių kalvų

Projektą remia:

Dvarų meno vertybės pasklido po kitus muziejus

Keliaujant Telšiuose remontuojama, tvarkoma Muziejaus gatve, miesto gyventojų ir atvykusių svečių dėmesį patraukia ant kalnelio, tarp eglių stūksantis, ištuštėjęs, uždarytas Žemaičių muziejaus „Alka“ pagrindinis pastatas, rodos, dar visai neseniai viliojės lankytojus į ekspozicijas, edukacinius užsiėmimus, įvairius renginius. Šiuo metu čia intensyviai vyksta kapitalinio remonto darbai, o iš ekspozicijų ir saugyklių iškeliausiomis vertingiausiomis, išpūdin-giausiomis muziejinėmis vertybėmis galima pasidžiaugti kituose Lietuvos muziejuose...

Daiva Lukšienė

Žemaičių muziejaus „Alka“ Ikonografijos poskyrio vyr.muziejininkė

Vykstant projektą „Žemaičių muziejaus „Alka“ modernizavimas“, finansuojamą iš Europos regioninės plėtros fondo lėšų, 2020 metų rudenį muziejus užsiadarė rekonstrukcijai, truskiančiai keletą metų, per kuriuos numatomą atnaujinti pagrindinių muziejaus pastatą, įrengti šiuolaikines ekspozicijas, eksponatų saugojimo reikalavimus atitinkančias modernias saugyklas. Tuo pačiu metu lankytojams duris užvérė ir pradėtas rekonstruoti „Alkos“ muziejaus padalinys Varšiuose (Telšių r.) — Žemaičių vyskupystės muziejus.

Laikotarpis nuo užsidarymo pradžios iki 2021 m. antrojo ketvirčio muziejinkams tapo didžiausiu iššūkiu, susijusiu su vieno muziejaus kilnojamuoju turto iškraustymu: muziejinės įrangos išmontavimu, saugomų eksponatų, bibliotekos ir mokslinio archyvo supakavimu, paruošimu transportuoti bei pervezimu toliau saugoti į laikinąsias patalpas, esančias netoli Telšių miesto.

Nemaža dalis muziejinių vertybų iš vaizduojamosios ir tai komosios dailės, etninės kultūros, archeologijos, gamtos rinkinių buvo deponuota į kitus Lietuvos muziejus.

Gausią, pačių vertingiausiu, trapiusiu, bene daugiausiai klausimui ir rūpesčiu sukėlusiu muziejinių vertybų dalį sudarė vaizduojamosios, tai komosios dailės eks-

LNDM P.Gudyno ir Žemaičių muziejaus „Alka“ restauratoriai ruošia transportuoti į Vilnių vieną didžiausių paveikslų — P.Smuglevičiaus „Agripina perkelia savo vyro Germaniko palaikus į tévynę“. Nuotr. D.Lukšienės.

ponatai iš Žemaitijos dvarų paveldo: ne vieną dešimtmetį eksponuoti itin puošniais, pauksuotais rėmais, didelio formato tapyti paveikslai, stambių gabaritų veidrodžiai, masyvūs baldai, skulptūros, stikliniai šviestuvai, porcelianiniai indai ir pan. Todėl glaudžiai bendradarbiauta su Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus (LNDM) Prano Gudyno restauravimo centro aukščiausios kategorijos tapybos, paveikslų rėmu, keramikos, skulptūros, baldų restauravimo dirbtuvės restauratoriais-ekspertais, kurie, įvertinę saugomų problematiškiausiu eksponatų būklę, pateikė rekomendacijas dėl jų konservavimo, sutvirtinimo, supakavimo ir paruošimo saugiai transportuoti, deponeavimo galimių kitiems muziejams, saugojimo sąlygų užtirrinimo bei būtinybės restauruoti.

Taip pat, atvykę kartu su kitais LNDM darbuotojais susipakuoči ir išsivežti skolinamų eksponatų, papildomai nukabino, sutvirtino, užkonservavo, paruošė toliau restauruoti trylika vaizduojamosios dailės eksponatų, iš kurių penki nemažo formato paveikslai, eksponuoti muziejaus dailės salėje ir dvarų ekspozicijoje, buvo išvežti restauruoti į P.Gudyno restauravimo centrą. Tai dailininko Caspero Netscherrio (1639-1684) sukurtas „Ponios de Montespan (1640-1707) portretas“, dail. Peterio Paulio Rubenso (1577-1640) paveikslas „Keturi filosofai“, nežinomo XVIII-XIX a. pr. dailininko „Esterai prieš Artakserksą“, nežinomo XIX a. pab.-XX a. pr. Lietuvos dailininko „Adomo Broel Pliaterio (1836-1909) port-

Paveikslas „Agripina perkelia savo vyro Germaniko palaikus į tévynę“ LNDM Vilniaus paveikslų galerijoje. Nuotr. G.Griginaitės.

retas“ ir dail. George'o Appert'o (1850-1934) „Didiko pramoga“.

Itin vertinga vaizduojamosios ir tai komosios dailės kūrinių kolekcijos dalis iškeliauoti į LNDM Vilniaus paveikslų galeriją. Ten šiuo metu eksponuojamas vienas didžiausių savo formatu (su rėmais 350x482 cm) paveikslą „Agripina perkelia savo vyro Germaniko palaikus į tévynę“, kurį 1807 metais nutapė garsus lietuvių dailininkas, Vilniaus meno mokyklos įkūrėjas Pranciškus Smuglevičius (1745-1807). Tai vienas iš paskutinių darbų, sukurtų prieš autoriaus mirtį, patekęs iš Pavandenės bajorų Šakelių dvaro.

Likusias 67 deponuotas meno vertybės muziejus numato eksponuoti 2022 m. birželio-spalio mėnesiais Vilniaus paveikslų galerijoje vyksiančioje parodoje

„Žemaitijos dvarų paveldas iš „Alkos“ muziejaus rinkinių“. Lankytųjai galės išvysti paveikslus, kuriuos sukūrė Lietuvos ir kitų Vakarų Europos šalių dailininkai: Juozapas Oleškevičius (1777-1830), Mykolas Kulieša (1799-1863), Vincentas Slenzinskis (1837-1909), Kazimieras Mordasevičius (1859-1923), Alfredas Kowalskis (1886-1915), Lucaso Cranacho Vyresniojo (1472-1553) dirbtuvė (?), Annibale Carracci (1560-1609), Giovanni Francesco Barbieri Guercino (1591-1666), Janas van Wijckerslootas (apie 1628-1687), Johannas Heinrichas Tischbeinas (1722-1789), Jeanas Baptiste'as Greuze'as (1725-1805), Francois Xavier Fabre'as (1766-1837), Willemas George'as Wagneris (1814-1855), Andre Vauthier-Galle (1818-

1899) ir kt. Parodą turėtų papildyti garsių asmenybių skulptūriai biustai, skulptūrelės, žvakidės, Meidži laikotarpio (1868-1912) japoniškos vazos-smilkinės, baldai, tarp kurių išskirtinai retas eksponatas yra Rietavo kunigaikščių Oginskių nešiojamoji lektika, datuojama XVIII a. II p.-XIX a. pr., manoma, pagaminta Italijoje.

Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės valdovų rūmai iš Žemaičių muziejaus „Alka“ dailės rinkinio pasiskolino penkis nežinomų dailininkų XVIII a. nutapytus vaikų portretus iš Platelių, Medingėnų ir Žebenkavo dvarų. Paveikslus numatoma eksponuoti 2022 m. vyksiančioje parodoje „Vaikystė Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje“.

Lankytųjai, atvykę į Biržų krašto muziejų „Sėla“, gali išvysti visus 46 deponuotus vaizduojamosios ir taikomosios dailės eksponatus. Šios meno vertybės priklausė prancūzų aristokratų grafų Šuazelį-Gufjė giminėi, valdžiusių Platelių dvarą, išskyrus tris iš Kretingos dvaro patekusius grafų Tiškevičių giminės vyru portretus. Didikai Suazelai-Gufjė glaudžiai susiję su Biržais, kadangi vieną seniausiu šio krašto kunigaikščių Radvilų Papilio dvarą XIX a. pabaigoje nusipirko Sofijos Tyzenhauzaitės Šuazel-Gufjė (1790-1878) sūnus Aleksandras (1821-1896), po kurio mirties dvarą paveldėjo jo sūnus Gabrielius (1873-1935) su žmona Matilda Puslauskaite (apie 1870-1940), tapę paskutiniais Papilio dvaro valdytojais. Tai didžiausią pastatų kompleksą turintis Biržų rajono dvaras, deja, nykstantis, nesurandantis savo šeimininko.

(Bus daugiau)

Biržų krašto muziejaus „Sėla“ ekspozicijoje XVIII a. lektika ir kitos meno vertybės iš Platelių dvaro. Nuotr. E.Lansbergienės.

Ant septynių kalvų

Projektą remia:

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĒMIMO
FONDAS

Dvarų meno vertybės pasklido po kitus muziejus

Keliaujant Telšiuose remontuojama, tvarkoma Muziejaus gatve, miesto gyventojų ir atvykusių svečių dėmesį patraukia ant kalnelio, tarp eglių stūksantis, ištuštėjęs, uždarytas Žemaičių muziejaus „Alka“ pagrindinis pastatas, rodos, dar visai neseniai viliojės lankytinos į ekspozicijas, edukacinis užsiėmimus, įvairius renginius. Šiuo metu čia intensyviai vyksta kapitalinio remonto darbai, o iš ekspozicijų ir saugyklu iškeliausiomis vertingiausiomis, išpūdingiausiomis muziejinėmis vertybėmis galima pasidžiaugti kituose Lietuvos muziejuose...

Daiva Lukšienė

Žemaičių muziejaus „Alka“ Ikonografijos poskyrio vyr.muziejininkė

(Pabaiga. Pradžia Nr. 92)

„Sėlos“ muziejaus projekto „Grafų de Šuazel Gufjė paveldas: Plateliai-Papilys“ tikslas yra pristatyti grafų Šuazelių-Gufjė giminę ir jos paveldą, saugomą Žemaičių muziejuje „Alka“. Eksponuojami XVII-XIX a. nutapyti Šuazelių-Gufjė giminės atstovų, valdovų, dvasininkų ir kitų asmenų portretai, peizažai, naturmortai, tarp kurių yra paveikslas „Gėlės“, išsiskiriantis savo dydžiu (su rėmais 222x181,3 cm), nutapytas XVIII-XIX a. pr. nežinomo flamandų mokyklos dailininko. Parodopraturtina skulptūros, vazos, indai, baldai ir itin retas eksponatas—grafų Šuazelių-Gufjė puošni nešiojamoji lektika, būdinga rokoko laikotarpiui (XVIII a.), pagaminta Prancūzijoje.

Papildomai eksponuojama Biržų krašto muziejaus „Sėla“ rinkiniuose saugoma unikali fotografijų kolekcija, atspindinti Papilio dvaro šeimininkų buitę, dvaro rūmų interjerą ir eksterjerą, pristanti pačius dvaro valdytojus, bei kiti susiję eksponatai.

Rokiškio krašto muziejeje šiuo metu eksponuojamas „Alkos“ muziejaus rinkiniams priklausantis paveikslas iš Platelių dvaro, glaudžiai susijęs su grafų Šuazelių-Gufjė giminė. Parodoje „Uždegtą Monmarstro ugnies. Rokiškio dvaro dailės kolekcija“ pui-kuojasi neeilinės asmenybės, pirmosios moters rašytojos Lietuvoje, kūrusios prancūzų kalba— Sofijos Tyzenhauzaitės Šuazel-Gufjė portretas, kurį Vilniuje nu-

Rokiškio krašto muziejeje eksponuojamas S.Tyzenhauzaitės Šuazel-Gufjė portretas ir XIX a. rytiškų motyvų vaza su staleliu-pastovu. Nuotr. D.Baltakio.

tapė garsus austrių dailininkas Johannas Baptistas Lampi (1775-1837). Nors Sofija kartu su vyru Oktavijumi Šuazeliu-Gufjė (1773-1840) turėjo dvarą Plateiliuose, ypatingai artimas ryšys ją siejo su tévo Ignoto Tyzenhauzo (1760-1822) statytu Rokiškio dvaru. Anksčiau ši paroda buvo surengta Nacionalinio M.K. Čiurlionio dailės muziejaus M. Žilinsko dailės galerijoje Kaune, kiek vėliau — LNDM Vilniaus parveikslų galerijoje.

Rokiškio krašto muziejaus dvarų ekspozicijose pristatoma dar 11 eksponatų iš Žemaičių muziejaus „Alka“ taikomosios dailės ir dvarų baldų rinkinių: marmurinės skulptūrų kopijos pagal antikinius originalus „Afrodité“ ir „Flora“, rytiškų motyvų bronzinė vaza, cinko lydinio kambarinis fontanas, staleliai, pastovai, daugiausia patekė iš nežinomų Žemaitijos dvarų, išskyrius vieną iš Vilkėnų dvaro. Ten pat eksponuojama ir paukščių iškamšų paroda iš „Alkos“ muziejaus fotografių rinkinio).

Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejeje (ROKIM) veikiančią parodą „Dingusio paveldo sugržimas“ sudaro trys ekspozicijos. Pirmoje, „Oginskiai. Padovanota Rietavui ir Lietuvai“ pristatoma teatinė ROKIM fotoekspozicija ant Oginskio rūmų pamatų.

Antroje „Oginskų muziejinio paveldo vertybės: fonas ir akcentai“ lankytojai gali išvysti Žemaičių muziejaus „Alka“ 25 taikomosios dailės, dvarų baldų ir audių, rinkinių eksponatus, menančius buvusį grožį, prabangą kunigaikščių Oginskų rūmuose Rietave bei Plungėje. Šios ekspozicijos akcentas — medžioklės baldų komplektas, kurį sudaro veidrodis, stalas, sofa ir du krėslai, pagaminti XIX a. iš tauriojo elnio ragų, puošti dramblio kaulo detalėmis, XIX a. II p. septynių kėdės ir stalelis su įmontuotu veid-

rodžiu, XIX a. žalvarinė arabiška vaza ant medinio, kriauklių detailemis inkrustuoto pastovo. Interjera praturtina garsaus italių skulptoriaus Pasquale Romanelli (1812-1887) iš alebastro sukurta skulptūra „Jaunystė“, XIX a. II p. marmurinė kopija „Ariadnė ant panteros“ pagal skulpt. Johanna Heinrichą von Danneckerį (1758-1841), taip pat išpūdingos, daugiau kaip 2 metrų aukštį siekiančios dvi XIX a. koloninės vazos iš marmuro, kažkada puošusios Oginskų rūmų vestibiulį, nežinomo autoriaus metalo lydinio skulptūra „Liūtas“, bronzinis staliniškas laikrodis, dvi porcelianinės lėkštės su kunigaikščių Oginskų giminės herbu bei viena su Bogdano ir Marijos Oginskų

„B.M.O.“ monograma, rytiškas šilko kilimas „Žaidžiantys drakonai“. Ekspoziciją papildo deponuoti eksponatai iš kitų muziejų, graviūros, fotografijos (dažis skaitmeninių vaizdų iš „Alkos“ muziejaus fotografių rinkinio).

XIX a. medžioklės baldų komplektas Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejuje. Nuotr. D.Lukšienės.

Trečia ekspozicija „Žemaitijos bažnyčių ir dvarų lobiai“ suformuota iš „Alkos“ muziejaus padalinio Žemaičių vyskupystės muziejaus vaizduojamosios, tai komosios dailės ir spaudinių rinkinių eksponatų, primena glaudų vyskupo Motiejaus Valančiaus (1801-1875) bendradarbiavimą su Rietavo kunigaikščiu Irenejumi Oginskiju (1808-1863) bei jo sūnumis Bogdanu (1848-1909) ir Mykolu (1849-1902). Net trys visoje Žemaitijoje garėjusių didikų Gorskių giminės atstovai éjo Rietavo tijūnų pareigas, todėl neatsitiktina čia eksponuojama iš Biržuvėnų dvaro patekusi XVIII-XIX a. porcelianinių indų kolekcijos dalis (66 vnt.) bei 2 sidabruoto metalo taurės formos indai šampano buteliams.

Kelmės krašto muziejeje iki šių metų gegužės 21 d. veikė dailininkės Sofijos Lisieckaitės-Plechavičienės (1910-2010) piešinių ir tapybos darbų paroda, kurioje buvo eksponuojama 17 paveikslų iš Žemaičių muziejaus „Alka“ vaizduojamosios dailės rinkinio: peizažų, naturmortų, portretų, sukurų ankstyvuoju laikotarpiu (1936-1943 m.). Kūrinių autorė gimus Šiaulių apskrityje, Užvenčio valsčiuje, Spyglių dvare, bajorų Petro Lisieckio ir Klementinės Kazakauskaitės-Lisieckienės

šeimoje. Minėti eksponatai šiuo metu laikinai saugomi Kelmės krašto muziejaus saugyklose.

Kretingos muziejuje, grafų Tiškevičių rūmuose jau keletą metų (nuo 2016 m.) dvarų kultūros ir istorijos ekspozicijoje pristatomi iš „Alkos“ muziejaus atkeliavę penki grafų Tiškevičių portretai: Lietuvos kariuomenės generolo leitenanto Antano Tiškevičiaus (1723-1778) ir jo pirmosios žmonos Teresės Tyzenhauzaitė-Tiškevičienės (1731-1764), Vilnius ir Žemaičių kapitulos kanauninko Mikalojaus Tiškevičiaus (1721-1798), dvięjų brolių—Biržų bažnyčios fundatoriaus, to paties miesto mokyklos steigėjo Jono (1801-1862) ir Kauno gubernijos bajorų maršalkos Benedikto (1807-1866) Tiškevičių portretai, nutaptyti nežinomu XIX a. autoriu. Sie dailės kūriniai anksčiau buvo tame pačiam Kretingos dvare, kuriame, kaip manoma, grafa Tiškevičiai turėjo gausią savo giminės atstovų portretų galeriją.

Belieka sulaukti Žemaičių muziejaus „Alka“ pastato rekonstrukcijos, naujų ekspozicijų, eksponatų saugyklu įrengimo darbų sklandžios pabaigos, kada dvarų meno vertybės, pasklidusios po kitus muziejus, vėl sugrįžčia— į Telšius ir toliau vilios, stebins, džiugins mūsų visų širdis.

XIX a. liūto skulptūra ir koloninė vaza Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejuje. Nuotr. D.Lukšienės.